Lagutskottet

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2027

Till finansministeriet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2027 (RP 175/2026 rd): Ärendet har remitterats till lagutskottet för eventuellt utlåtande till finansutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- budgetråd Niina Huotari, finansministeriet
- avdelningschef Tapio Laamanen, justitieministeriet
- budgetråd Niina Puolusmäki, justitieministeriet
- överdirektör Pasi Kumpula, Domstolsverket
- förvaltningsdirektör Joanna Autiovuori, Åklagarmyndigheten
- ekonomidirektör Sanna Appelberg, Rättstjänstverket
- enhetschef Venla Salmi, Brottspåföljdsmyndigheten
- riksfogde Veikko Minkkinen, Utsökningsverket.

Skriftligt yttrande har lämnats av
- Juristförbund rf
- Suomen Syyttäjäyhdistys ry
- Finlands domareförbund rf
- Vankilavirkailijain Liitto VVL ry.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Lagutskottet behandlar budgetpropositionen för 2027 till den del som gäller anslagen inom justitieministeriets förvaltningsområde med avseende på lagutskottets ansvarsområde.

Justitieministeriets förvaltningsområde föreslås få sammanlagt cirka 1,3 miljarder euro i anslag för 2027. Det är ungefär 43 miljoner euro mer än i den ordinarie budgeten för innevarande år, när man bortser från valutgifterna, som varierar från år till år.

Förvaltningsområdet har under ramperioden fått en betydligt högre anslagsnivå. Bakgrunden till detta är redogörelse för rättsvården (SRR 13/2022 rd — LaUB 31/2022 rd) från slutet av förra valperioden. Den innehåller en omfattande genomgång av verksamhetsförutsättningarna för rättsvård och pekar på ett finansieringsunderskott när det gäller uppgifterna inom förvaltningsområdet. För att åtgärda finansieringsunderskottet och sörja för rättsvården har det sedan 2024 anvisats permanent tilläggsfinansiering, och den uppgår till 75 miljoner euro från och med 2027. Tilläggsfinansiering har riktats i synnerhet till domstolar, åklagare, verkställighet av straff och rättstjänster. Lagutskottet hänvisar till vad det sagt tidigare och anser att permanenta anslagsökningar är nödvändiga för att åtgärda finansieringsunderskottet, sörja för rättsvårdens verksamhetsförutsättningar, förkorta behandlingstiderna och minska de anställdas arbetsbörda (se bl.a. LaUU 6/2026 rd, LaUU 7/2025 rd, LaUU 1/2025 rd, LaUU 17/2024 rd, s. 2, LaUU 11/2024 rd, s. 2, LaUU 14/2023 rd, s. 3, och LaUB 31/2022 rd, s. 12).

Resursläget inom rättsvården försvåras emellertid av besparingarna inom förvaltningsområdet. De ökar gradvis i enlighet med det senaste rambeslutet. I budgetpropositionen för 2027 är minskar anslagsminskningarna i anslutning till anpassningen av de offentliga finanserna uppemot 43 miljoner euro, vilket är omkring 15 miljoner euro mer än i budgeten för 2026. Det är positivt att besparingarna inom justitieministeriets förvaltningsområde är mer måttfulla än den allmänna linjen. Sparåtgärderna har ändå lett till att den tilläggsfinansiering som beviljats utifrån redogörelsen redan har minskat med hälften och mot slutet av ramperioden kommer att försvinna till största delen (se LaUU 6/2026 rd). Det är också mycket problematiskt att anslagen först i och med redogörelsen ökar märkbart inom en kort tid för att sedan minska väsentligt. Basfinansieringen av rättsvården bör vara stabil och förutsebar (se även LaUU 11/2021 rd). Lagutskottet ser med oro på läget och påpekar att sparåtgärderna är mycket krävande för justitieministeriets förvaltningsområde till följd av allt fler ärenden, rättsvårdens särskilda karaktär och förvaltningsområdets höga personalintensitet. Lagutskottet har behandlat dessa utmaningar närmare i sitt utlåtande om planen för de offentliga finanserna 2027—2030 (se LaUU 6/2026 rd). Också de kraftigt ökande IKT- och lokalkostnaderna och även strategin att i regel inte anvisa tilläggsresurser för nya lagstadgade uppgifter kringskär förvaltningsområdets handlingsutrymme (se bl.a. LaUU 6/2026 rd, LaUU 7/2025 rd och LaUU 1/2025 rd).

Sammantaget anser lagutskottet att det är ytterst viktigt och nödvändigt att budgetpropositionen för 2027 innehåller anslagsökningar som kompenserar det skärpta resursläget. Exempelvis föreslås domstolarna och Åklagarmyndigheten få ett tilläggsanslag av engångsnatur för att säkerställa rättskipningspersonal. Också Brottspåföljdsmyndigheten får tilläggsanslag, eftersom den skärpta kriminalpolitiken ökar behovet av fängelseplatser och personal.

Men trots de positiva anslagsökningarna är anslagen för 2027 ändå mindre än behovet. Åklagarmyndigheten har exempelvis framfört att de minskande resurserna belastar verksamheten kraftigt och förlänger behandlingstiderna. Inte heller ärendehanteringssystemet AIPA snabbar upp eller effektiviserar åtalsprövningen eller åklagarens arbete i övrigt. Åklagarmyndigheten har kommit att bli en flaskhals i straffprocesskedjan och från och med nästa år räcker inte kapaciteten att avgöra ärenden till för att svara mot antalet inkommande ärenden, som har ökat betydligt i och med att polisens fått stärkta resurser och förundersökningen har effektiviserats. Lagutskottet betonar med hänvisning till sina många tidigare ställningstaganden vikten av att hela straffprocesskedjan tilldelas proportionerliga och tillräckliga resurser (se bl.a. LaUU 6/2026 rd,

LaUU 7/2025 rd och LaUU 1/2025 rd och tidigare ställningstaganden). När enbart början av straffprocesskedjan, polisen, får tilläggsresurser belastas de senare leden, dvs. Åklagarmyndigheten, domstolarna, rättshjälpen och straffverkställigheten.

Anslagsökningarna täcker inte heller domstolsväsendets behov av finansiella resurser, och därför är avsikten enligt Domstolsverket att verksamheten 2027 i stor utsträckning ska finansieras med reservationsanslag. Och före utgången av ramperioden kommer behovet att minska personalen att öka när finansieringen minskar väsentligt. Utskottet anser att läget är problematiskt, eftersom den höga ärendebalansen och de långa behandlingstiderna i domstolarna redan länge har varit ett av Finlands allvarligaste problem när det gäller de grundläggande fri- och rättigheterna och mänskliga rättigheterna. Genom betydande anslagsökningar till domstolarna på 2020-talet har behandlingstiderna enligt uppgift blivit kortare. Detta gäller särskilt de mest överbelastade domstolarna, och då äventyrar en väsentlig anslagsminskning den positiva utvecklingen.

Med hänvisning till sina tidigare ställningstaganden fäster lagutskottet också uppmärksamhet vid problemen med Utsökningsverkets finansiering (se bl.a. LaUU 6/2026 rd, LaUU 7/2025 rd, LaUU 1/2025 rd, LaUU 17/2024 rd, LaUU 11/2024 rd och LaUU 14/2023 rd). Antalet utsökningsgäldenärer och objekt som kommer till utsökningsförsäljning har ökat betydligt och realiseringarna har anhopats. Det har också skett en stor ökning i antalet vräkningar. Utsökningsverket sysselsätts fortfarande i betydande grad också av sanktionerna mot Ryssland. Det är beklagligt att Utsökningsverket trots det fortfarande inte har anvisats tilläggsfinansiering.

Också Brottspåföljdsmyndigheten har fört fram att de knappa ekonomiska resurserna och personalresurserna samt det otillräckliga antalet fängelseplatser kommer att utgöra en betydande risk för myndighetens verksamhet trots de välkomna tilläggsanslagen för att öka antalet fängelseplatser och rekrytera ny personal. Också möjligheterna att ordna rehabiliterande verksamhet och stödåtgärder för fångar och dem som avtjänar samhällspåföljder har blivit sämre på grund av resursbrist hos Brottspåföljdsmyndigheten samt välfärdsområdena och andra samarbetspartner. Fängelsenätverket är i mycket dåligt skick på sina ställen, och det skulle behövas betydande investeringar. Med hänvisning till det som sägs ovan och sina tidigare ställningstaganden anser lagutskottet att det är nödvändigt att säkerställa Brottspåföljdsmyndighetens verksamhetsförutsättningar (se även LaUU 6/2026 rd, LaUU 7/2025 rd, LaUU 1/2025 rd, LaUU 17/2024 rd, LaUU 11/2024 rd, LaUU 14/2023 rd och LaUB 31/2022 rd samt de tidigare ställningstaganden som nämns där).

Sammantaget uttrycker lagutskottet oro över hur anslagen inom justitieministeriets förvaltningsområde ska räcka till. En samlad analys ger vid handen att rättsvården enligt uppgift förblir funktionsduglig 2027, men att de nämnda problemen kvarstår och läget förvärras avsevärt i slutet av ramperioden.

Lagutskottet understryker att otillräckliga resurser har mycket negativa konsekvenser för rättsvården och medborgarnas och företagens rättssäkerhet (se LaUU 6/2026 rd och LaUU 7/ 2025 rd). Det försämrade resursläget inom rättsvården och de sparåtgärder som riktas mot personalen är problematiska även med tanke på de anställdas arbetshälsa och rättsväsendets förmåga att attrahera och behålla medarbetare (se även LaUU 6/2026 rd, LaUU 1/2025 rd, LaUU 11/2024 rd, LaUU 14/2023 rd och LaUB 31/2022 rd). På sina ställen är arbetsmängden oskäligt

stor, vilket lett till hög personalbelastning och att många arbetat på gränsen till sin förmåga i många år.

Utifrån det som sägs ovan och med hänvisning till ett flertal tidigare ställningstaganden betonar lagutskottet vikten av att säkerställa tillräckliga och permanenta anslag inom justitieministeriets förvaltningsområde. Anslagen utgör bara cirka en procent av statens årliga budget, vilket innebär att de är mycket små i förhållande till andra förvaltningsområden och att spara in på dem medför inga betydande besparingar för staten. Med dessa anslag finansieras ändå rättsstatens kärnfunktioner, dvs. all verksamhet inom de rättsvårdande myndigheterna: domstolarna, Åklagarmyndigheten, Rättstjänstverket, Brottspåföljdsmyndigheten och Utsökningsverket (se bl.a. LaUU 6/2026 rd, LaUU 1/2025 rd, LaUB 31/2022 rd, LaUU 8/2020 rd, LaUU 3/2020 rd, LaUU 5/2019 rd och LaUU 22/2018 rd). Utskottet anser att man måste sörja för rättsstatens kärnfunktioner, tillgången till rättslig prövning och ett fungerande rättssystem också i ekonomiskt svåra tider. Att medborgarna och företagen kan lita på rättsvården, tillgodoseendet av rättsskyddet och tillgången till rättslig prövning stärker förtroendet för samhället, vilket också är viktigt för att stödja ekonomisk tillväxt och investeringar (se bl.a. LaUU 6/2026 rd samt LaUB 31/2022 rd och där nämnda LaUU 8/2020 rd, LaUU 3/2020 rd, LaUU 5/2019 rd och LaUU 22/2018 rd).

Samtidigt är det viktigt att fortsätta att aktivt utveckla och effektivisera rättsvårdens uppgifter och strukturer samt processer och verksamhetssätt och att aktivt göra dessa smidigare både genom lagstiftning och praxis.

Lagutskottet går närmare in på rättsvårdens betingelser på längre sikt än nästa år i samband med statsrådets andra redogörelse för rättsvården, som ska lämnas inom kort.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Lagutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande LaUU 13/2026 rd

Helsingfors 8.10.2026

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Juho Eerola saf
medlem Pekka Aittakumpu saf
medlem Elisa Gebhard sd
medlem Pia Hiltunen sd
medlem Mari Holopainen gröna
medlem Aleksi Jäntti saml
medlem Mari Kaunistola saml
medlem Pihla Keto-Huovinen saml
medlem Rami Lehtinen saf
medlem Timo Mehtälä cent
medlem Susanne Päivärinta saml
medlem Mika Riipi cent
medlem Joakim Vigelius saf
medlem Juha Viitala sd.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Tuokila.

Avvikande mening 1

Motivering

Rättsvårdens verksamhetsförutsättningar

Utskottet plockar ut och belyser den otillräckliga finansieringen av rättsvården och de risker som detta medför. Synpunkterna i utlåtandet måste emellertid kompletteras med konkreta krav på att sörja för resurser för rättsvården och för stödtjänster för brottsoffer.

En tillräcklig och förutsebar finansiering av rättsvården är en förutsättning för att garantera rättssäkerhet. Enligt uppgift försämrar det ökande antalet ärenden, kostnadsökningen och sparåtgärderna myndigheternas möjligheter att fullgöra sina uppgifter på behörigt sätt och inom skälig tid. Personalen utsätts ställvis för oskäligt hög belastning. Bristen på pengar går inte att lösa enbart genom effektiviserad verksamhet.

Budgeten för 2027 måste garantera domstolarna, Åklagarmyndigheten, Rättstjänstverket, Brottspåföljdsmyndigheten och Utsökningsverket tillräckliga resurser. Man måste se till helheten när det gäller resurserna för straffprocesskedjan. En alltför hög ärendebalans i en del av processen försvagar hela kedjans funktion och fördröjer tillgodoseendet av parternas rättssäkerhet. De utdragna behandlingstiderna är särskilt problematiska för brottsoffren.

Stödtjänster för brottsoffer

Budgetpropositionen för 2027 innefattar nedskärningar i de s.k. STEA-understöden till social- och hälsovårdsorganisationerna. Nedskärningarna äventyrar också verksamhetsförutsättningarna för organisationer som hjälper brotts- och våldsoffer. Denna konsekvens måste med avseende på lagutskottets ansvarsområde granskas särskilt med tanke på offrens rättigheter.

För att brottsoffrens rättigheter ska kunna tillgodoses i praktiken krävs det dels ett fungerande myndighetssystem, dels också tillgängliga stödtjänster i rätt tid. Organisationerna erbjuder rådgivning, krishjälp och annat stöd, och det hjälper offren att delta i straffprocessen och att hantera efterverkningarna av brottet. Stödet är särskilt viktigt för offer i utsatt ställning.

Sämre stödtjänster gör det svårare för offren att få hjälp och hävda sina rättigheter. Oavsett vilket förvaltningsområde stödtjänsterna finansieras genom måste tilldelningen av finansiella resurser betraktas som en del av den samlade rättsvården.

Nedskärningarna i STEA-understöden måste stoppas och de finansiella resurserna säkerställas så att de ligger åtminstone på 2026 års nivå. Kontinuiteten i och den regionala tillgången till nyckeltjänster för brottsoffer måste säkerställas.

Utlåtande LaUU 13/2026 rd
Avvikande mening 1

Utsökningens resurser och utsökningsavgifter

Enligt Utsökningsverkets yttrande har den länge haft ett strukturellt underskott i finanserna, samtidigt som arbetsmängden har ökat snabbare än resurserna. Läget har förvärrats när antalet gäldenärer ökar och realiseringarna, vräkningarna och verkställighetsuppgifter blir allt fler. Den nuvarande finansieringen räcker enligt Utsökningsverkets bedömning inte till för att upprätthålla den uppnådda kapaciteten.

När utsökningen fullgör sina uppgifter görs det betydande ingrepp i parternas rättigheter. I synnerhet realiseringen av bostäder och fastigheter samt genomförandet av vräkningar förutsätter ett omsorgsfullt förfarande och tillräckligt sakkunnigarbete. Dessa uppgifter kan inte ersättas enbart med automatiserade funktioner. Fördröjd verkställigheten skadar både gäldenärerna och borgenärerna, samtidigt som det också fördröjer inflödet av offentliga fordringar.

Utsökningsverket måste få tilläggsfinansiering som motsvarar antal och kravnivå på uppgifterna. De finansiella resurserna måste dimensioneras också med beaktande av de kalkylerade, icke-realiserade besparingarna och de ökade lönekostnaderna. Resurserna för att verkställa straffåtgärder måste säkerställas på ett sådant sätt att uppgifterna kan fullgöras utan att minska de tillgängliga resurser för att bekämpa svart ekonomi och ekonomisk brottslighet och för att återta vinning av brott.

Enligt Utsökningsverkets yttrande motsvarar intäkterna av utsökningsavgifterna redan en betydande del av verkets omkostnader. Bedömningen av om pengarna räcker till bör ändå göras med avseende på myndighetens lagstadgade uppgifter och tillgodoseendet av rättssäkerheten. Finansieringsunderskottet bör inte täppas till genom att öka betalningsbördan för gäldenärer i ekonomiskt trångmål. Man måste se till att utsökningsavgifterna hålls skäliga och att det finns tillgång till personlig service.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 8.10.2026

Elisa Gebhard sd
Pia Hiltunen sd
Juha Viitala sd

Avvikande mening 2

Motivering

Rättsvården måste ha tillräckliga resurser. Det är av avgörande betydelse för rättsstaten och samhällsfreden. Rättsvården kostar allt mer när ärendena blir allt fler och också mer komplicerade. Behandlingstiderna har redan en längre tid varit bekymmersamt långa, och det beror på bristen på permanent finansiering. Regeringen införde anmärkningsvärt strama behandlingstider för förvaltningsdomstolarna i samband med behandlingen av EU:s migrations- och asylpaket, och experter anser att de kommer att förlänga behandlingstiderna för andra ärendegrupper ytterligare, också i brådskande ärenden såsom barnskyddsärenden. Under regeringsperioden har det också genomförts flera andra lagstiftningsprojekt som ökar domstolarnas arbetsbörda och för vilka det inte har anvisats tilläggsanslag. De tilläggsresurser som rättsvården fått räcker inte till för att täcka de ökade kostnaderna för det som beskrivs ovan, särskilt inte när sektorn samtidigt ska åstadkomma produktivitetsbesparingar. Enligt budgetpropositionen måste stödpersonalen för domarna också minskas, vilket leder till att domarna får allt mer uppgifter som inte är juridiska. Enligt Domstolsverket är målet enligt protokollen från regeringens ramförhandlingar att anpassningsåtgärderna inte ska gälla rättsvårdens kärnuppgifter — såsom domare — uppenbart orealistiskt. Sparåtgärderna inom rättsvården kan antas förlänga behandlingstiderna ytterligare. Alltför utdragna behandlingar är ett allvarligt rättssäkerhetsproblem, och särskilt i brottmål är långa behandlingstider oskäliga för brottsoffer.

Enstaka tilläggssatsningar på rättsvården är inte en hållbar lösning på lång sikt, utan rättsvården måste garanteras stabil basfinansiering. Det finns stora regionala skillnader i ärendebalansen vid domstolarna, och därför bör de domstolar som är mest överbelastade fortsatt få extra pengar för att åtgärda den höga ärendebalansen.

Under den här regeringsperioden har man satsat på början av straffprocesskedjan genom att bevilja polisen extra anslag. Detta har bidragit till att förvärra överbelastningen inom Åklagarmyndigheten när ärendena har överförts dit. Till följd av detta ökar tiderna för åtalsprövning liksom även antalet oavslutade ärenden. Också antalet anhängiga brottmål vid tingsrätterna har ökat kontinuerligt. Enligt Juristförbundets löneundersökning är åklagarna den mest belastade gruppen inom hela juristkåren i och med att nästan hälften (47 %) inom Åklagarmyndigheten upplever att arbetsmängden hela tiden är för stor. Den näst mest belastade gruppen är de som arbetar vid tingsrätterna. Av dem upplever 39 procent att arbetsmängden hela tiden är för stor. Motsvarande genomsnitt för heltidsanställda jurister är 16 procent, vilket innebär att den belastning som jurister vid både Åklagarmyndigheten och tingsrätterna upplever är alarmerande hög till och med jämfört med genomsnittet. Om situationen ska kunna åtgärdas måste det säkerställas att fördelningen av anslagen inom straffprocesskedjan är i balans. Dessutom krävs det tillräckliga tilläggssatsningar för att balansera upp arbetsbördan för anställda inom rättsvården till en hållbar nivå.

Fångtalet stiger och fängelserna är redan nu överbelamrade. Dessutom är det befintliga fängelsenätet ställvis i dåligt skick och tarvar betydande investeringar.

Utlåtande LaUU 13/2026 rd
Avvikande mening 2

Brottspåföljdsmyndighetens personalresurser är tämligen knappa i förhållande till det ökande fångtalet, och därför har förutsättningarna för rehabiliterande verksamhet för fångar försämrats. Dessutom påverkas Brottspåföljdsmyndighetens möjligheter att klara av att verkställa samhällspåföljder av regeringens omfattande nedskärningar för organisationsfältet, eftersom organisationerna och föreningarna i åratal har erbjudit ett stort antal platser där straff kan avtjänas, exempelvis som oavlönat arbete inom samhällstjänst.

Utöver de omfattande nedskärningar som drabbar social- och hälsovårdsorganisationerna planerar man nu på att dra in justitieministeriets organisationsunderstöd på 50 000 euro till både Flyktingrådgivningen och Brottsofferjouren. Med beaktande särskilt av att behovet av rättssäkerhet i fotsättningen accentueras till följd av EU-pakten bör understödet till Flyktingrådgivningen snarare höjas än skäras ned. Antalet klienter vid Brottsofferjouren ökade i fjol och det är etablerad praxis att polisen hänvisar människor att anlita jouren. Detta visar att jouren har etablerats som en del av det finländska rättssystemet och att dess verksamhet bör stödjas med förutsebar finansiering också av justitieministeriet.

Avvikande mening

Jag föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 8.10.2026

Mari Holopainen gröna